

Fatima Bećarević Softić • Almedina Čengić • Milutin B. Đuričković
Smaragda Klino • Suzana Miceva • Dragana Pavlović Ribač
Milica Petrić • Vildana Pečenković • Emina Škahić
Emira Ramić • Adela Bajraktarević • Alma Hadžiabdić
Jasmina Bajrektarević • Danica V. Stolić • Nermina Usejnovski
Amra Bajrić • Olja S. Vasileva
Emina Hadžić • Ana Vitanova-Ringačeva

SAVREMENA POEZIJA ZA DJECU ZBORNIK RADOVA

SAVREMENI ESEJ

Glavni urednik
Šimo EŠIĆ

Urednice izdanja
dr. Vildana PEČENKOVIĆ
dr. Mirzana PAŠIĆ KODRIĆ

Tehnički urednici
Jilduza i Selmir PAJAZETOVIĆ

Lektorica
Jasmina GRUHONJIĆ

Ilustracija na naslovnoj strani
Omer BERBER

.....
ISBN 978-9926-8301-1-3
CIP zapis dostupan u COBISS sistemu
Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod
ID brojem 56572678
.....

Izdavač
UPK - Društvo "Mali princ", Tuzla
Miroslava Krleže 11
75000 Tuzla – BiH
Tel/fax: +387 35 251 509
E-mail: maliprinc@bih.net.ba
Web: www.maliprinc.ba
Štampano u BiH – Tiraž: 500 primjeraka – Prvo izdanje, 2023.
© UPK - Društvo "Mali princ", Tuzla

Fatima Bećarević Softić • Almedina Čengiđ • Milutin B. Đuričković
Smaragda Klino • Suzana Miceva • Dragana Pavlović Ribać • Milica Petrić
Vildana Pečenković • Emina Škahić • Emira Ramić • Adela Bajraktarević
Alma Hadžiabdić • Jasmina Bajrektarević • Danica V. Stolić
Nermina Usejnovski • Amra Bajrić • Olja S. Vasileva • Emina Hadžić
Ana Vitanova-Ringačeva

SAVREMENA POEZIJA ZA DJECU

ZBORNİK RADOVA

Udruženje prijatelja knjige - Društvo
MALI PRINC, Tuzla

SADRŽAJ

Predgovor	7
<i>Fatima Bećarević Softić: Kad žena postaje lisica?</i> Kako možemo čitati knjigu "Bila gospođa Klara" Šime Ešića	11
<i>Almedina Čengić: "Hor slavuja iz dječije mašte" - prikaz antologije poezije za djecu Mirsada Bećirbašića ("Slavuj iz moje bašče")</i>	23
<i>Milutin B. Đuričković: Pesnički svet za decu Rista Vasilevskog</i>	43
<i>Smaragda Klino: Dječija poezija u velu muzičkog izraza - kao finesa humanizacije odgojno-obrazovnog procesa</i>	60
<i>Suzana Miceva: Pejzažna lirika u dječjoj poeziji Vidoe Podgorca</i>	71
<i>Dragana Pavlović Ribač: Savremena poezija za djecu sagledana kroz lektire za osnovnu školu</i>	79
<i>Milica Petrić: Vrijednosti i značaj savremene poezije za djecu na osnovnoškolskom uzrastu</i>	94
<i>Vildana Pečenković: Ekokritičko čitanje savremene poezije za djecu</i>	106
<i>Emina Škabić i saradnici: Interesi i motivacija učenika za poeziju</i>	126
<i>Danica V. Stolić: Poetska autentičnost u stvaralaštvu književnika Šime Ešića</i>	139
<i>Nermina Usejnovski i Amra Bajrić: Univerzalnost književnog teksta – korelativni potencijal književnosti za djecu</i>	168
<i>Olja S. Vasileva: (Post)moderna kanon-slikovnica</i>	213
<i>Emina Hadžić: Savremena poezija za djecu i dječije stvaralaštvo u Goraždu</i>	229
<i>Ana Vitanova-Ringačeva: Kako je nastala dječija poezija? Paralele sa radom Vidoe Podgorca i Kira Doneva - najplodnijih makedonskih autora književnosti za djecu</i>	243

Kako je nastala dječija poezija? Paralele sa radom Vidoe Podgoreca i Kira Doneva - najplodnijih makedonskih autora književnosti za djecu

Dr. Ana Vitanova-Ringačeva

Sažetak: Stvaranje književnosti za djecu najodgovorniji je i najteži zadatak koji pisac može sebi postaviti. Kreativnost namijenjena djeci i mladima je ozbiljan poduhvat koji podrazumijeva odgovoran odnos prema umjetničkom pozivu, ali prije svega, odgovornost prema djetetu, njegovo poštovanje i maksimalnu posvećenost. Dijete svijet vidi kroz prizmu lijepog, naivnog, kroz slobodnu misao i djetinju naivnost. Vođeni njima, pisci za djecu sa punom odgovornošću i sa čistom savjesti treba da stvaraju djela koja podrazumijevaju prepoznatljiv stil, čist jezik i visok stepen pismenosti. Vidoe Podgorec, jedan od osnivača makedonske književnosti za djecu, i njegov mlađi kolega Kiro Donev, autori su koji su postavili osnovne konstrukcije kako se stvara kvalitetna poezija za djecu. Dijete kao čitalac u svojoj percepciji ostvaruje poseban odnos između svoje ličnosti i ličnosti autora teksta koji čita. Autor koji se djetetu obraća iskreno, ali sa poštovanjem i bez potcjenjivanja, zna da će ga pročitati i razumjeti. Podgorec i Donev stvarali su poeziju u kojoj diše priroda, biljni i životinjski svijet u njoj, poeziju za dijete kojem svijet pripada, ali i poeziju koja kroz humor govori o najvećim istinama. Humor u njihovoj poeziji prilagođen je uzrastu djeteta, razumljiv za dječiji intelekt, a nije nelogičan i sa izlzanim frazama. Nenasilno prelijevanje estetskog moralno poučnim, humorom, igrom i didaktičkim, koji se obično javljaju na granici fikcije i stvarnosti, osnovne su karakteristike književnosti za djecu. Dvojica autora razvili su vlastitu poetiku, ali suštinski njeguju pristup dječjem aspektu, velikim i vrlo ozbiljnim problemima koji prešućuju čovječanstvo na globalnom nivou, da ih pretoče u umjetnički tekst, prilagođen nivou dječjih sposobnosti da kognitivno percipiraju.

Ključne riječi: makedonska poezija za djecu, Kiro Donev, Vidoe Podgorec

*Dječija književnost je nešto što nas vraća
porijeklu ljudskog govora.*

Vidoe Podgorec

Dječija književnost mora biti u skladu sa pravim estetskim kriterijima, jer presudno utiče na formiranje svjetonazora djeteta, budućeg odraslog čovjeka koji treba da posjeduje moć kritičkog mišljenja. Ne zahtijeva strogo žanrovsko razgraničenje jer kada je u pitanju dijete kao čitalac, autor je svjestan da je ključna čulna senzacija koju treba postići. Najteža "borba" pisaca za djecu je kako djecu pridobiti na svoju stranu, na stranu djela i likova u njemu. Dijete razvija široku paletu asocijativnih veza, jer stvari opaža svojim osjetilima. Dječija priroda je maksimalno senzibilizirana da reagira na formu i sadržaj, na likove i poruke koje djelo nosi, da ih prihvati ili odbaci. Svijet fantazije, magije, igre, humora oduvijek su bile teme koje privlače oko radoznalog djeteta. Stvarni svijet u očima djeteta ima sekundarno značenje, jer je djetetova priroda lako sklona stvaranju svjetova u sferama imaginarnog, svjetova koji postoje u željama, snovima i magiji. Stvaranje književnosti za djecu najodgovorniji je i najteži zadatak koji pisac može sebi postaviti. Kreativnost namijenjena djeci i mladima je ozbiljan poduhvat koji podrazumijeva odgovoran odnos prema umjetničkom pozivu, ali prije svega odgovornost prema djetetu, njegovo poštovanje i maksimalnu posvećenost. Stvaranje književnih tekstova čiji je primalac najmlađa čitalačka publika podrazumijeva poznavanje i poštovanje normi koje su na nivou verifikovanih normi po kojima nastaje književnost za odrasle. Osnovna poetika na kojoj počiva cjelokupna dječija književnost sadržana je u vještini, kako napraviti ravnotežu između stvarnosti i imaginarnog svijeta koji nastaje i postoji u djelima stvorenim za djecu. Ta dva svijeta postoje paralelno. Djelo nije vjerna slika stvarnosti, već oblikovanje prepoznatljive strukture, otkrivanje novih istina i stvaranje novih ljepota¹.

¹ Tihomir B. Petrović. *Estetski zakoni književnosti za djecu*, Detinjstvo, 1/2015 (XLI) str. 22-29

Kada govorimo o makedonskoj književnosti za decu, neminovno se moramo vratiti u vreme njenih početaka, odnosno u vreme kada se početni umetnički napori makedonskih prosvetnih radnika, sa današnje tačke gledišta, tumače kao prvi pokušaji pisanja literatura namijenjena djeci sa izrazito izraženom didaktičko-obrazovnom komponentom. Pojedinačni pokušaji zabilježeni su u vrijeme NOB-a, kada je Slavko Janevski objavio svoje prve stihove u listu "Mlad borec", a pravi početak stvaranja makedonske književnosti za djecu vezuje se za list "Pioner" na čijim stranicama, pored toga, Slavku Janevskom u izdanju: Vančo Nikoleski, Boris Bojadžiski, Vasil Kunoski, Gligir Popovski, Cane Andreevski, Srbo Ivanovski i mnogi drugi. Važno je reći da pored "Pionera" počinju da izlaze i časopisi "Pionerski vesnik", "Titov pioner", "Titovče" i "Drugarče" na čijim stranicama će početi da objavljuju svoja djela najveći jugoslovenski pisci za djecu područja bivše Jugoslavije. U tom tzv pionirska ili osnivačka generacija makedonskih autora za djecu, koja je stvarala u periodu 1944-1951, piše Miodrag Drugovac, čine: Slavko Janevski, Vančo Nikoleski, Boris Bojadžiski, Vasil Kunoski, Jordan Leov, Jovan Boškovski, Lazo Karovski i drugi. U djelima ovih autora neminovno je u prvom planu stroga didaktičnost, oplemenjena motivima za podizanje nacionalne svijesti o vlastitoj važnosti, a u podtekstovima je jasan snažan uticaj narodne književnosti. Borba za slobodu, proslava pobjede nad fašizmom i jačanje nacionalnog duha, nezaobilazne su teme u stvaralaštvu osnivača, sasvim prirodna i očekivana pojava. Druga faza, koja prema Drugovcu traje od 1951-1959, obuhvata pisce: Gligora Popovskog, Srbu Ivanovskog, Ganeta Todorovskog, Genadija Bolinovskog, Oliveru Nikolova, Boška Smaćoskog i naravno najplodnijeg makedonskog pisca Vidoja Podgoreca. Kada spominjemo ime Podgoreca, neizostavno moramo istaći njegov ogroman uticaj na stvaralaštvo autora treće faze, među kojima je najistaknutiji pisac za djecu Kiro Donev, koji i danas aktivno radi na polju književ-

nosti za djecu. Naš fokus u radu je upravo poetika Podgoreca kao matrice za nastanak Donevovog djela, s obzirom da se Podgorec pojavljuje u ulozi učitelja, ali i njegovo djelo predstavlja predložak za to šta znači stvarati književnost za djeca sa trajnim vrijednostima.²

Vidoe Podgorec³, jedan od osnivača makedonske književnosti za djecu, i njegov mlađi kolega Kiro Donev, autori su koji su postavili osnovne konstrukcije kako se stvara kvalitetna poezija za djecu. Vidoe Podgorec je višeglasni autor, pjesnik je, prozaik, putopisac, kritičar koji se po bogatoj književnoj produkciji u nauci poredi s Brankom Čopićem i Francom Bevkom, a Kiro Donev ga često zna nazvati “makedonski Balzak”. Kada za posmatranje imate pred sobom djelo velikog književnika, poput Vidoe Podgoreca, gore spomenuta faktografija nema opravdanja s čisto književne tačke gledišta, ali s književnohistorijskog, naravno, da. Književna istorija nužno podrazumijeva izbor činjenica koje radoznom čitaocu ne znače mnogo. Ali ovoga puta, naš pristup Podgorčevom djelu je dvostran, traganje za činjenicama o njegovom imenu i djelu i pokušaj čitanja i tumačenja istih. Prvi zadatak smatramo djelimično završenim, ali drugi pruža mogućnost stalne, u dogledno vrijeme preporučivanja ogromnog književnog naslijeđa. Bili bi samo dio niza tumača književnosti (o Podgorecu su pisali Dimitar Mitrev, Aleksandar Spasov, Aleksandar Popovski, Miodrag Drugovac, Muris Idrizović, Voja Marjanović,

² Život i mnoge anegdote o prijateljstvu sa Podgorecom, Kiro Donev je napisao u romansiranoj biografiji pod naslovom „Vidoe Podgorec – Nedovršena priča“ (2020).

³ Vidoe Podgorec je najplodniji makedonski pisac (sa 108 knjiga) koji je iza sebe ostavio djela putopisca, pjesnika, pripovjedača i romanopisca za djecu i odrasle. Samo u prvih deset godina svog stvaralačkog života objavio je više od trideset naslova. Djela su mu prevedena na nekoliko svjetskih jezika: srpski, hrvatski, slovenački, turski, albanski, ruski, ukrajinski, poljski, češki, slovački, bosanski, bugarski itd. Dobitnik je više visokih nagrada i priznanja, među kojima su: „13. novembar“, „Čitalačka značka“ (Ljubljana), nagrade „Kliment Ohridski“, „Kurirček“, „Mlado pokolenje“ (1966), kao i nagrada RTV Skopje za najbolju dječju knjigu između dvije Struge 1984-1985 (nagrada koja je dodijeljena u okviru Struških večeri poezije) za knjigu *Bigorna ljubav*.

Duško Cackov, Slobodan Micković i drugi), koji su ponudili svoje lično tumačenje rada plodnog pisca (Vitanova-Ringačeva 2020:69).

Jednostavno, kada se izgovori njegovo ime, ono je simbol za savremenu makedonsku književnost za djecu, a kada se o njemu govori, onda se istovremeno misli na poznato ime i prezime sa potpisom trilogije Bijelo Ciganče. U periodu od skoro četiri decenije, od 1958. do 1995. godine, Podgorec je objavio deset zbirki poezije: *Sumrak nad topolama*, *Umorno ljeto*, *Vrijeme ljubavi*, *Večernja zvona*, *Vatra, pa pepeo*, *Isceļjenje bunara*, *Raspeće*, *Drevni obred*, *Dlabarka* i *Koktel za san*. (Tocinovski 2018:39). Djetinjstvo, priroda, zavičaj, rat i čovjek u odnosu na sve njih, to su žarišta Vidoeve misli. Sam autor u svom posljednjem intervjuu kaže: “*U mom radu se vide dvije osnovne tematske tačke. Prvo, djetinjstvo, kao osnovni izvor inspiracije... i, drugo, istorija. Naša istorija je veoma bogata velikim događajima, događajima i ličnostima, koji do danas nisu dodatno razrađeni i otkriveni u literaturi.*”⁴ Podgorec, kako zaključuje kritičar Vasil Tocinovski, dosljedno ostvaruje nekoliko principa karakterističnih za njegovu autohtonu poetiku koja prati iskustva ruske lirike i iskri iz Tagoreove mudrosti. Pjeva tiho, mirno i nenametljivo. Bira i strogo aranžira riječi s težnjom da komponuje lijepo i melodične stihove, strofe i pjesme. Ja forma je uvijek čista kao suza, jasna kao dječji smijeh, tu su veseli dječiji koraci. Misao pati i bolesna je, ali se ne žali i ne tuguje, već neprestano traži nove prostore za postojanje i dokaze. On traži svoje vrijeme i prostor, tragajući za vlastitim korijenima. Kopa po vrelom pijesku ljuljavog polja opečenog suncem i ljubavlju. Čezljivo vjeruje da će sutrašnji dan donijeti nove radosti i uzbuđenja (Tocinovski 2018:42).

Prvo Podgorčevo izdanje je pjesma *Lijepo proljeće*, objavljena 1952. godine u listu “Titov pionir” broj 2, koju autor potpisuje kao Vidoe Dimitrovski - Podgorec, kao i prvu knjigu poezije za djecu pod

⁴ Vidoe Podgorec dao je svoj poslednji intervju na radiju - emisiju “Tragovi u vremenu” na Radio Skoplju, sa Ljupcem Stojmenovskim, emitovanu 3. februara 1994 godine.

naslovom “*Razvigorče*”, Podgorec objavljenu 1956. godine u izdanju “Detska radost” NIP Nova Makedonija. Lirski medikator Podgorec, kako ga Drugovac naziva, ponikao je iz sela, ponijevši sa sobom taj zanosni lirski pejzaž pretopljen u duhovna raspoloženja koja se razlijavaju kroz stihove. Podgorec, je lirski medikator, čije pjesme uglavnom variraju intimne mitove s reminiscencijama iz djetinjstva i seoski krajoblik kontrastnih boja. Lirski izraz je uglavnom direktan, ideja jasna, versifikacijska shema tradicionalna; svojevrsni lirski impresionizam sa kratkim estetskim dahom (Drugovac, 1990: 513).

Dijete u Podgorčevoj poeziji neprestano se smije, a ispod osmijeha nosi gorčinu nakupljenu od sveg bola koji se kao sloj smole zalijepio na ljudska tijela. Podgorčeva pjesma nije patetična i plačljiva, prodorna je, glasna, nosi univerzalnu poruku kojoj vrijeme ne može ništa. Dijete kao čitalac u svojoj percepciji ostvaruje poseban odnos između svoje ličnosti i ličnosti autora teksta koji čita. Autor koji se djetetu obraća iskreno, ali sa poštovanjem i bez potcjenjivanja, zna da će ga pročitati i razumjeti. Djetinjstvo, kao plodno tlo za misli i emocije, postaje središte iz kojeg izviru univerzalna značenja i vrijednosti po kojima su strukturirani život i svijet općenito. Kao nit iz Arijadnine niti, kroz Podgorčevo djelo provlači se tema djetinjstva. Djetinjstvo (sa svim licima) je tema duboko zakopana u dušu pisca, usidrena na obali života i ne može je ni najjača oluja pomjeriti i pustiti da je spontano nose valovi i vjetrovi. Podgorčevo djelo je poput novog doma sagrađenog na temeljima djetinjstva, čvrstog, duboko ukopanog i poprskanog kapljicom krvi žrtvovane žrtve u temelju kao oltar (Vitanova-Ringačeva 2018: 51). Autor Podgorec kao odrasla osoba piše zajedno sa svojim bliskim sagovornikom, djetetom Vidoem, koje još diše i daje piscu najjače stvaralačke impulse. Zato se u Podgorčevom djelu mogu osjetiti mnoge autobiografske veze. “Autorova opsesija tim magistralnim zapažanjem - djetinjstvom, probija se kao čista linija u njegovom radu za odrasle.” (Micković 1987:5).

Згрутчени солзи

*Се лелеат класјата дрочни
во палав преграб со булките.
А ноќе до унес си играат
со свездите и светулките.*

*Дење, под сончев припек,
штуруците кротко им пеат,
класјата свенливо слушаат,
се нишкаат и зреат.*

*Ги гледам и си мислам:
нивните зрна в лето
нели се згрутчени солзи
на гладните деца во светот!?*

Видое Подгорец

Podgoriec i Donev stvarali su poeziju u kojoj diše priroda, biljni i životinjski svijet u njoj, poeziju za dijete kojem svijet pripada, ali i poeziju koja kroz humor govori o najvećim istinama. U poeziji oba pisca osjeća se poriv za stvaranjem i održavanjem sklada između djeteta i prirode u savršenoj ravnoteži. U radu Kira Doneva⁵ dijete se

⁵ Kiro Donev je rođen 21. marta 1942. godine u s Monospitovo, Strumičko. Studirao je u Učiteljskoj školi u Štipu kada je napisao svoju prvu pesmu. Reč je o pesmi *Mačorot Tošo* objavljenoj u Almanahu Učiteljske škole u Štipu iz 1961. godine. Studira na Filozofskom fakultetu - grupa za jugoslovensku književnost sa makedonskim jezikom u Skoplju. Radi u izdavačkoj kući "Detska radost" pri NIP "Nova Makedonija" i postaje njen direktor. Takođe je predsjednik Kluba pisaca "Vančo Nikoleski" pri Društvu književnika Makedonije, čiji je član od 1970. Autor je više od 50 knjiga, od kojih su neke prevedene na: turski, srpsko-hrvatski, bosanski, bugarski, mađarski, albanski, ukrajinski i ruski jezik.

posmatra u njegovom odnosu kod kuće, škola, zajednica. Autor iz svog ugla posmatra dete koje se igra, ljuti se, raduje, tuguje, razmišlja. Na taj način autor u potpunosti ispunjava edukativnu komponentu koja je neizbježna, ali ni na koji način dominantna. Tradicionalnost je odlika Donevovog stvaralaštva, ali to ne umanjuje njegovu vrednost, naprotiv, čini njegovu poeziju čitljivom, prihvatljivom i aktuelnom. Lično poznanstvo Kira Doneva sa Vidoe Podgorec počelo je u godinama kada je Donev bio učenik Učiteljske škole u Štipu. Podgorec bi mu, čitajući prvu Donevovu napisanu pjesmu, dao prijedlog da nastavi pisati “smiješno”, uz zaključak da “njegov humor leži u njemu”. Taj susret bi za Doneva možda imao presudan značaj i profilisao ga kao jednog od najboljih autora za djecu koji humorom grade najljepši svijet za djecu. Kiro Donev je pisac koji svoje naratore i junake uvijek odvede do izvora stripa, tamo da traže odgovore na vlastite dileme. Da će humor biti njegova najjača strana u njegovom stvaralaštvu govori i njegova prva objavljena knjiga “Žaba spiker”, Skoplje: Kultura, 1967. Humor u njegovoj poeziji prilagođen je uzrastu djeteta, razumljiv za dječiji intelekt, a nije nelogičan i sa izlizanim frazama. Kroz humor pisci ostvaruju svoju autentičnu viziju života, karakterišu heroje i saopštavaju njihove poruke.⁶ Nenasilno prelijevanje estetskog moralno poučnim, humorom, igrom i didaktičkim, koji se obično javljaju na granici fikcije i stvarnosti, osnovne su karakteristike književnosti za djecu. Humor mora biti umjeren, prilagođen uzrastu djeteta, razumljiv djetetovom intelektu, a ne nelogičan i sa izlizanim frazama. Za razliku od humora odraslih, koji je često neprirodan, usiljen, sarkastičan, ironičan i lice-mjerman, dječji smijeh je potpuno prirodan, spontan, iskren i nije usiljen. Sve suprotno od navedenog, prevlast didaktičkog, usiljenog i neprirodnog humora i usiljenih emocija, postoji samo u domenu onoga što možemo nazvati instant literaturom.

⁶ Miomir Z. Milinković. *Dijete i književnost - kroz vrijeme i danas*, Djetinjstvo, 1/2017 (XLIII) str.110

Dvojica autora razvili su vlastitu poetiku, ali suštinski njeguju pristup dječjem aspektu, velikim i vrlo ozbiljnim problemima koji prešućuju čovječanstvo na globalnom nivou, da ih pretoče u umjetnički tekst, prilagođen nivou dječjih sposobnosti da kognitivno percipiraju. Pišem o tom malom, nevidljivom živom svijetu u prirodi, pored kojeg svakodnevno prolazimo ne primjećujući da polako iz dana u dan, iz godine u godinu - nepovratno nestaje pred našim očima. Muka mi je od toga!, kaže Kiro Donev. To je pisac koji savršeno poznaje prirodu dječijeg uma, zbog čega uspijeva da priđe djeci na način da ona prihvate i uživaju. Kiro Donev je dubok tekstopisac, melanholičnog duha. Kao da nosi neku tugu koja se na prvi pogled ne vidi. Svoju tugu decenijama vješto skriva iza vela humora i smijeha, kao da želi da je oslabi. Pod slamnatim šeširom krije lice dobronamjernika, pronicljiv um, mudar i vedar duh, osmijeh sa dozom skrivene tuge. (Vitanova-Ringačeva 2020:119). Poetske slike u njegovoj poeziji su slike prirode koja ga okružuje, dijete u njegovoj poeziji je stanovnik sela, sela u kojem odrasta zajedno sa životinjama. Pjesma koju je kreirao Donev je dobra pesma, zdrava pesma. Zasnovana je na zdravom iskustvu, na argumentima koji postoje može da veže decu (Radović 2006: 418). Dijete je centar svijeta u Donevskoj poetici, pjeva o djetetu, pjeva o životu koji ima smisao zbog djeteta:

Ода на детството

*Една мудрост, вака учи:
- Човек, тоа гордо звучи!
Ти чекориш, дете - браво,
биди среќно, гордо, здраво,
расни, вишнеј, в љубов цветај,
ко славејче пеј и летај!
Расти в јаве, и во сонот,
во ливада, крај бетонот...*

Но запомни: кај и да си -
добра мисла да те краси!
Зашто ти си - иден човек,
памети го тоа довек!
Ај, секому дај му рака,
сакај го - да те сака,
помагај колку е можно -
со секого живеј сложно!

Киро Донеv

U njegovim pjesmama dijete se igra, istražuje, radoznalo je, ljuti se, raduje, družī se, pokušava da razumije odrasle, želi da odraste. Dijete je jednostavno dijete. Fenomen igre u književnosti za djecu ima nedvosmisleno estetsku funkciju i, zajedno sa humorom, predstavlja jedan od glavnih elemenata istinski estetski konstruiranih tekstova za djecu. Igra je prvi prozor koji dijete otvara da bi počelo da upoznaje spoljni svijet. Kiro Donev njeguje tradicionalni model kada opisuje sredinu u kojoj dijete odrasta, porodicu u proširenom krugu sa bakom i djedom kao jednom od najznačajnijih osoba u životu svakog djeteta. Ovdje je kuća (dom) kao osovina oko koje se vrti dječiji svijet, dvorište, škola i naravno ulica. Međutim, dijete u Donevljevoj poeziji ne ostaje “zarobljeno” u tradiciji, naprotiv, autor gradi svijet u kojem je dijete u dodiru s novim tehnološkim otkrićima, uz digitalne uređaje, jednostavno dijete koje se kreće na tradicionalno-savremeni odnos. Zato je Donev danas toliko aktuelan i čitaju ga i djeca i odrasli koji se identifikuju sa likovima u njegovom djelu. Dijete svijet vidi kroz prizmu lijepog, naivnog, kroz slobodnu misao i djetinju naivnost. Vođeni njima, pisci za djecu sa punom odgovornošću i sa čistom savjesti treba da stvaraju djela koja podrazumijevaju prepoznatljiv stil, čist jezik i visok stepen pismenosti. Pisac

koji piše o djeci neprestano je uzbuđen svijetom koji ga okružuje, taj svijet u njemu budi radoznalost da pokuša da pogleda kroz oči djeteta. Vidoe Podgorec će u prepisci sa Vojom Marjanovićem priznati: "Pišem za djecu, jer mi je to životna potreba. Sudbina mi je kroz to dala priliku da se dokažem kao osoba. I, pišući za djecu, nastavljam svoje djetinjstvo." (Marjanović 1971: 21).

I Podgorec i Donev su pored sebe imali najiskrenijeg prijatelja, a to je dijete. Donev je učio od Podgoreca, ali je ostao za njim da svjedoči o njegovoj veličini. Vidoe Podgorec otkriva se čitaocu kao oličenje običnosti, skromnosti, ali i strogosti učitelja, dok Kiro Donev postaje simbol najteže vrijednosti - odanosti prijatelju i ljubavi, velike i безусловne. U mojim očima budi se slika kihotske ljubavi prema istini i pravdi i sančopanske odanosti prijatelju. Na kraju, njih dvojica kao da postaju jedna duša, a kada jedno tijelo fizički nestane, drugo ostaje, da nastavi da prkosi vjetrenjačama. Iz tog prkosa rađa se priča, jedinstvena i beskonačna. (Vitanova-Ringačeva 2020:15-16). U poeziji Vidoe Podgoreca i Kira Doneva diše jezik rodnog mjesta, mjesto odakle se rodila prva riječ, prva misao, prva pjesma. Taj jezik je srž ljudskog postojanja, iz njega su stvoreni čovjek i svijet koji ga okružuje.

How did the poetry for children come about? Parallels to the works of Vidoe Podgorec and Kiro Donev - the most prolific Macedonian authors in literature for children

When we talk about Macedonian literature for children, we inevitably return to the work of the first Macedonian writers, whose work is embedded in the basis of literature in general. In the work of the Macedonian children's writers Vidoe Podgorec and Kiro Donev, valuable records of the beginnings of Macedonian poetry for children are kept. Podgorec as a teacher and Donev as a student laid and upgraded the foundations of Macedonian poetry intended for children and youth. Both of them are authors who fully know and understand the child, and therefore the motives they elaborate fulfill the basic purpose. Through their pen, Macedonian poetry for children began to grow, but also to become equal with the then Yugoslav literary scene. The child as a central symbol in the poetry of these two authors is not only an object towards which the thought is directed, and is not only the recipient of the messages. The child is also a subject who participates in writing the poem. It thinks, wonders, answers, laughs, grieves and tries to understand the adult world. In the works of Podgorec and Donev, the children's world takes place before the child's eyes, the child is the creator, but also his observer. Podgorec, as the greatest and most prolific Macedonian writer for children, and Donev, as a continuation of his work, left behind a valuable archive in which the "secrets" of how Macedonian poetry for children was created are kept. Placed on solid foundations, that poetry today follows contemporary writing trends, but still, at its core, remains poetry written according to the strict rules of poem creation. Although the poetry of Vidoe Podgorec was written in the second half of the 20th century, the themes and motifs have not lost their freshness, relevance and lyricism. Kiro Donev still creates, actively and dedicatedly.

His approach through the lens of humor makes him an original and loved author. Therefore, today, the patterns of creating children's poetry imposed by Podgorec and Donev represent a benchmark for how to write truly quality poetry for children.

Keywords: Vidoe Podgorec, Kiro Donev, Macedonian poetry for children

Literatura:

1. Arsovska, T. (2010). *Pisci za sebe*, Skoplje: Panili.
2. Drugovac, M. 1986. *Poslijeratni makedonski pisci II*, Skoplje: Naša knjiga.
3. Drugovac, M. 1990. *Istorija makedonske književnosti 20. vek*, Skoplje: Misl.
4. Goševa, T. (2001). *Bibliografija radova Vidoe Podgorec*, Strumica: LUB "Blagoj Jankov Mučeto".
5. Idrizović, M. (1988). *Makedonska književnost za decu*, Skoplje: Naša knjiga.
6. Marjanović, V. (1971). *Govor detinjstva*, Skoplje: NIK Naša knjiga.
7. Mičković, S. (1987). *K stvaralaštvu za decu i mlade Vidoe Podgorec*, u: Vidoe Podgorec, Šarena ptica, poezija, Skoplje: Naša knjiga, str. 5-29
8. Radović, D. (2008). *Sve: sabrani spisi. Uredio Miroslav Maksimović*. Beograd: Zavod za udžbenike.
9. Tihomir B. P. (2015). *Estetski zakoni književnosti za djecu*, Detinjstvo, 1, (XLI) str.22-29.
10. Vitanova-Ringačeva, A. (2019). *Živopisni odjeci djetinjstva*. Književna riječ. Skoplje: LXVI, br.1-6, str.49-56.
11. Vitanova-Ringačeva, A. (2019). *I mala mjesta rađaju divove*. Stožer, Skoplje.
12. Vitanova-Ringačeva, A. (2020). *Vidoe Podgorec – (ne)zaceljeni bunar u ataru makedonske književnosti*, Štip, Časopis "Sum", 65-87.
13. Vitanova-Ringačeva, A. (2020). *Dva života - jedna priča (U susret knjizi "Vidoe Podgorec - nedovršena priča" Kira Doneva)*, ZG "Susreti pod javorite - Vidoe Podgorec" Strumica: Strumica, 9-16.
14. Vitanova-Ringačeva, A. (2020). *Život posvećen djeci i književnosti*, Štip, "Sum", 102-121.